

**MAELEZO YA MHESIMIWA HAMZA SAID JOHARI (MB),
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI AKIWASILISHA MUSWADA
WA SHERIA YA MAREKEBISHO YA SHERIA MBALIMBALI NA. 2 WA
MWAKA 2026 (THE WRITTEN LAWS (MISCELLANEOUS
AMENDMENTS) (NO. 02) BILL, 2026) KATIKA BUNGE
LA JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA**

Mheshimiwa Spika, awali ya yote, nichukue nafasi hii kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kuniwezesha kusimama mbele ya Bunge lako tukufu kuwasilisha Muswada huu wa Marekebisho ya Sheria Mbalimbali Na. 2 wa Mwaka 2026 (*The Written Laws (Miscellaneous Amendments) (No. 02) Bill, 2026*).

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee nitumie nafasi hii kumpongeza Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kuingoza Nchi yetu kwa uzalendo wa hali ya juu. Naomba niungane na Waheshimiwa Wabunge na wananchi wenzangu kuendelea kumuomba Rais wetu kwa Mwenyezi Mungu amjaalie kila la kheri katika kuliongoza Taifa letu la Tanzania.

Mheshimiwa Spika, naomba nitumie nafasi hii kwa mara nyingine tena kumpongeza Mhe. Deogratius John Ndejemi kwa kuaminiwa na kuteuliwa kuwa Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Vile vile, napenda kuwapongeza Mhe. Dkt. Hussein Ali Mwinyi, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Mhe. Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba

(Mb), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mawaziri wote kwa kazi kubwa wanayoifanya katika kuliongoza Taifa letu.

Mheshimiwa Spika, nitakuwa mchoyo wa shukurani kama nisipo kushukuru na kukupongeza wewe binafsi pamoja na Naibu Spika kwa kuongoza na kusimamia vikao na mijadala ndani ya Bunge letu kwa umahiri na kwa kuzingatia Sheria na Kanuni zinazoliongoza Bunge hili. Ninawapongeza pia Waheshimiwa Wabunge kwa kuendelea kutekeleza ipasavyo wajibu wao wa kikatiba wa kutunga sheria pamoja na kuisimamia Serikali.

Mheshimiwa Spika, kwa nafasi ya pekee napenda kuishukuru Ofisi ya Bunge ikiongozwa na Katibu wa Bunge Bw. Baraka Ildiphonce Leonard na watumishi wote wa Bunge kwa ushirikiano mnaoipatia Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali katika kutekeleza majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, Kipekee niishukuru sana Kamati ya Utawala, Katiba na Sheria inayoongozwa na Mwenyekiti, Mhe. Dkt. Damas Daniel Ndumbaro (Mb.) na Makamu wake Mhe. Edwin Enosy Swalle (Mb.) pamoja na Wajumbe wa Kamati hiyo kwa ushirikiano na ushauri waliotupatia wakati wa kupitia na kuchambua Muswada huu. Kamati hii ilifanya kazi kubwa na nzuri sana ya kuchambua Muswada huu kwa umakini na kuishauri Serikali kuuboresha Muswada. Serikali imezingatia ushauri wa Kamati na imeleta Jedwali la Marekebisho kwa kuzingatia ipasavyo ushauri huo muhimu.

Mheshimiwa Spika, naomba nitumie pia fursa hii kuwapongeza pia watumishi wote wa Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali wakiongozwa na Ndg. Samwel Maneno kwa jinsi wanavyojituma na kutekeleza majukumu kwa umahiri na weledi. Kipekee pia naomba kuwashukuru watumishi wote wa Ofisi ya Mwandishi Mkuu wa Sheria wakiongozwa na Ndg. Onorius John Njole, Mwandishi Mkuu wa Sheria, kwa msaada waliotoa kwangu kipindi chote cha kushughulikia Muswada huu na kuhakikisha kuwa ninatekeleza majukumu yangu kwa ubora na kiwango stahiki.

Mheshimiwa Spika, Naomba sasa nijielekeze katika maudhui ya Muswada ulio mbele yetu. Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Na. 2) wa Mwaka 2026 (The Written Laws (Miscellaneous Amendments) (No. 02) Bill, 2026) kama ulivyowasilishwa unapendekeza marekebisho katika Sheria Kuu Saba (7) zifuatazo:

1. Sheria ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi, Sura ya 116;
2. Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya) Sura ya 287;
3. Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji), Sura ya 288;
4. Sheria ya Baraza la Usalama la Taifa, Sura ya 61;
5. Sheria ya Mamlaka ya Nchi Katika Umiliki wa Mali na Rasilimali Asilia, Sura ya 449;
6. Sheria ya Uthamini na Usajili wa Wathamini, Sura ya 138; na
7. Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori, Sura ya 283.

Mheshimiwa Spika, Muswada huu umegawanyika katika Sehemu Nane ambapo Sehemu ya Kwanza inahusu Masharti ya Utangulizi yanayojumuisha jina la Muswada na namna ambavyo masharti mbalimbali ya Sheria yanapendekezwa kurekebishwa katika Sehemu zake.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Pili ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi, Sura ya 116. Sheria hii ilitungwa mwaka 2007 kwa lengo la kuweka taratibu za uandaaji, usimamizi na utekelezaji wa mipango ya matumizi ya ardhi; kufuta Sheria ya Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi ya Mwaka 1984; na kuweka masharti kwa masuala yanayohusiana na hayo. Tangu kutungwa kwake, Sheria hii haijawahi kufanyiwa marekebisho. Marekebisho yanayopendekezwa yanalenga kuimarisha mfumo wa kisheria ili kuiwezesha Tume kutekeleza majukumu yake ipasavyo. Hivyo, marekebisho yanakusudia kubainisha muda wa kushika madaraka kwa wajumbe wa Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi, kuongeza vyanzo vya mapato ya Tume, na kuimarisha ushirikiano kati ya Tume na mamlaka za upangaji wa matumizi ya ardhi.

Kifungu cha 6 kinapendekezwa kurekebishwa ili kuweka masharti kuhusu muda wa wajumbe wa Tume kushika madaraka. Inapendekezwa kuwa muda wa kushika madaraka uwe miaka mitatu ili kuimarisha utawala bora na kutoa fursa kwa Waziri kuteua wajumbe kutoka miongoni mwa kada mbalimbali zilizoainishwa kwenye Sheria.

Mheshimiwa Spika, baada ya Serikali kushauriana na Kamati napendekeza, kupitia Jedwali la Marekebisho, kurekebisha kifungu hicho cha 6 ili kuweka masharti kwamba uteuzi wa wajumbe wa Tume utazingatia umahiri wa kitaaluma, ujuzi na uzoefu uliothibitika katika sekta wanazohudumia. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuhakikisha uteuzi wa wajumbe unazingatia sifa na uwezo unaohitajika ili kuimarisha utawala bora katika uendeshaaji wa Tume.

Mheshimiwa Spika, Kifungu cha 7A kinapendekezwa kuongezwa ili kuiwezesha Tume kuwekeza. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuiwezesha Tume kuongeza mapato kupitia uwekezaji hivyo, kuimarisha utekelezaji wa majukumu yake. Vile vile, baada ya mashauriano na Kamati napendekeza, kupitia Jedwali la Marekebisho, marekebisho ya Kifungu cha 14 ili kujumuisha fedha zitokanazo na uwekezaji unaofanywa na Tume kuwa miongoni mwa vyanzo vya fedha vya Tume kufuatia pendekezo la kuipa Tume mamlaka ya kuwekeza. Vile vile, kifungu cha 19 kinapendekezwa kurekebishwa ili kuipa Tume mamlaka ya kutoa maelekezo kwa mamlaka nyingine za upangaji kuhusu masuala yanayohusu mipango ya matumizi ya ardhi. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuimarisha uratibu na usimamizi wa masuala ya mipango ya matumizi ya ardhi nchini.

Kifungu cha 25 kinapendekezwa kurekebishwa ili kuweka sharti la mamlaka za upangaji wa matumizi ya ardhi kushauriana na Tume kabla ya

kutangaza eneo kuwa eneo la mpango. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuimarisha ushirikiano na uratibu kati ya mamlaka za upangaji wa matumizi ya ardhi na Tume katika utekelezaji wa majukumu yao.

Kifungu cha 61 kinapendekezwa kurekebishwa ili kuboresha adhabu kwa mtu anayekiuka masharti na vigezo vya mpango wa matumizi ya ardhi ulioidhinishwa. Aidha, baada ya Serikali kushauriana na Kamati napendekeza, kupitia Jedwali la Marekebisho, kufanya marekebisho ya vifungu vya 61 na 62 ili kutenganisha adhabu ya jumla kwenye makosa mahsusi pamoja na kuhuisha viwango vya adhabu kwa makosa hayo. Lengo la marekebisho hayo ni kuimarisha uzingatiaji wa masharti ya Sheria na kuhakikisha kuwa adhabu zinazotolewa kwa ukiukaji wa masharti ya Sheria zinaendana na mazingira ya sasa.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tatu ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya), Sura ya 287. Sheria hii ilitungwa Mwaka 1982 kwa lengo la kuweka masharti yanayosimamia mamlaka za wilaya. Sheria hii imerekebishwa mara kadhaa ili kuendana na mahitaji na mazingira ya wakati husika.

Kifungu cha 38 kinapendekezwa kurekebishwa kwa kuongeza muda wa Makamu Wenyevidi wa Halmashauri za Wilaya kushika madaraka. Kwa sasa Sheria inaelekeza kuwa Makamu Mwenyekiti atashika madaraka kwa

mwaka mmoja. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuoanisha muda huo na muda wa Wenyeviti kwa lengo la kuimarisha uwajibikaji wa viongozi.

Mheshimiwa Spika, baada ya Serikali kushauriana na Kamati, napendekeza kupitia Jedwali la Marekebisho, kurekebisha kifungu hicho cha 38 ili kubainisha kuwa katika mazingira maalumu yaliyoelezwa katika kifungu kidogo cha (5), Baraza la Madiwani linaweza kuazimia kuwa viongozi hao washike wadhifa wao kwa muda mfupi zaidi.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nne ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji), Sura ya 288. Sheria hii ilitungwa mwaka 1982 kwa lengo la kuweka masharti yanayosimamia mamlaka za miji. Kama ilivyo kwa Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya), Sura ya 287, Sheria hii imekuwa ikifanyiwa marekebisho mara kwa mara ili kuendelea kuboresha na kuimarisha mfumo wa usimamizi wa mamlaka za miji na kuziwezesha kuendana na kasi ya ukuaji wa miji nchini.

Mheshimiwa Spika, Vifungu vya 25 na 27 vinapendekezwa kurekebishwa kwa kuongeza muda wa kushika wadhifa wa Naibu Meya wa Halmashauri ya Jiji na Manispaa na Makamu Mwenyekiti wa Halmashauri ya Mji. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuoanisha muda huo na muda wa Meya katika Halmashauri ya Jiji na Manispaa na Mwenyekiti katika

Halmashauri ya Mji ili kuimarisha uwajibikaji wa uongozi. Baada ya Serikali kushauriana na Kamati, napendekeza marekebisho ya kifungu cha 27 kupitia Jedwali la Marekebisho ili kuweka sharti kuwa pale ambapo wagombea wa nafasi ya Meya, Mwenyekiti, Naibu Meya au Makamu Mwenyekiti wanapokuwa wamelingana kura, wajumbe wa baraza waweze kuazimia kufupisha kipindi cha kushika wadhifa ili wagombea hao wagawane muda huo wa kushika wadhifa.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tano ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Baraza la Usalama la Taifa, Sura ya 61. Sheria hii ilitungwa mwaka 2010 kwa lengo la kuanzisha Baraza la Usalama la Taifa na kamati za usalama katika ngazi mbalimbali za kiutawala kwa madhumuni ya kusimamia na kuratibu masuala ya usalama wa Taifa. Tangu kutungwa kwake, Sheria hii imefanyiwa marekebisho mara moja. Kifungu cha 4 kinapendekezwa kurekebisha ili kubainisha idadi ya vikao vya Baraza vinavyopaswa kufanyika kisheria kwa mwaka. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuhakikisha utekelezaji wenye tija wa majukumu ya Baraza la Usalama la Taifa na uendeshaji bora wa shughuli zake.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Sita ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Mamlaka ya Nchi Katika Umiliki wa Mali na Rasilimali Asilia, Sura ya 449. Sheria hii ilitungwa mwaka 2017 kwa lengo

la kulinda rasilimali asilia za nchi. Tangu kutungwa kwake, Sheria hii imefanyiwa marekebisho mara tatu.

Kifungu cha 11 kinapendekezwa kurekebisha kwa kuongeza wigo wa matumizi ya vyombo vya utoaji haki, sehemu ya utatuzi wa migogoro na mamlaka ya utatuzi wa migogoro inayotokana na shughuli za uziduaji, uvunaji au upatikanaji na utumiaji wa mali na rasilimali asilia, kama itakavyokubaliwa na pande husika za makubaliano. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuweka mazingira bora ya uwekezaji nchini. Kwa sasa Sheria inataka migogoro ya aina hiyo itatuliwe nchini na vyombo vya kimahakama au vyombo vingine kwa kutumia Sheria za Tanzania, hali inayoweza kuathiri mazingira ya uwekezaji nchini.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Saba ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Uthamini na Usajili wa Wathamini, Sura ya 138. Sheria hii ilitungwa mwaka 2016 kwa lengo la kuainisha mamlaka na majukumu ya Mthamini Mkuu wa Serikali, kuanzisha Bodi ya Usajili wa Wathamini, kuweka masharti kuhusu majukumu na uendeshaji wa Bodi, kuweka masharti ya udhibiti na usimamizi wa taaluma na shughuli za uthamini. Tangu kutungwa kwake, Sheria hii haijawahi kurekebisha.

Kifungu cha 3 kinapendekezwa kurekebisha kwa kuongeza na kuboresha fasili ya misamiati iliyotumika katika Sheria. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuhakikisha kuwa misamiati iliyotumika katika

Sheria inatafsiriwa ili kuiwezesha kueleweka kwa kadri ilivyotumika katika masharti mbalimbali ya Sheria.

Kifungu cha 6 kinapendekezwa kurekebishwa ili kumpa Mthamini Mkuu wa Serikali, kwa idhini ya Waziri, mamlaka ya kutoa msamaha wa ada zinazohusu huduma zinazotolewa na mthamini kwa taasisi ya Serikali. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuwezesha utoaji wa msamaha wa ada kwa taasisi za Serikali. Aidha, baada ya Serikali kushauriana na Kamati, napendekeza marekebisho ya kifungu hicho kupitia Jedwali la Marekebisho ili kuweka sharti la Mthamini Mkuu wa Serikali kuzingatia sheria nyingine itakayokuwa imeweka masharti yoyote kuhusu uthamini wa mali.

Mheshimiwa Spika, Vifungu vya 49 na 50 vinapendekezwa kurekebishwa kwa kuweka usahihi wa masharti kuhusu dhumuni la uthamini katika kifungu cha 49 na vigezo vya msingi wa uthamini katika kifungu cha 50. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuweka misingi sahihi ya uthamini na kuongeza uwazi katika utekelezaji wa shughuli za uthamini kwa kuhakikisha ulinganifu na matumizi sahihi ya kanuni za uthamini.

Kifungu cha 62 kinapendekezwa kurekebishwa kwa kuzuia watu ambao hawajasajiliwa au kuorodheshwa kufanya shughuli za uthamini. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuhakikisha taaluma ya uthamini inadhibitiwa ipasavyo na Bodi ya Usajili wa Wathamini. Kifungu cha 70

kinapendekezwa kurekebisha ili kuwezesha kutengenezwa kwa kanuni zitakazoweka vigezo na utaratibu wa utoaji wa msamaha. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuweka mfumo na utaratibu wa wazi wa utekelezaji wa mamlaka ya kutoa msamaha wa ada.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nane ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori, Sura ya 283. Sheria hii ilitungwa mwaka 2009 kwa lengo la kuweka masharti kuhusu uhifadhi, usimamizi, ulinzi na matumizi endelevu ya wanyamapori na bidhaa za wanyamapori. Tangu kutungwa kwake, Sheria hii imerekebisha mara kadhaa kwa lengo la kuimarisha utekelezaji wa masharti mbalimbali ya Sheria. Vifungu vya 111 na 116 vinapendekezwa kurekebisha kwa kuiondoa mifugo miongoni mwa vitu ambavyo vinaweza kutaifishwa baada ya mtu kutiwa hatiani kwa kutenda kosa chini ya Sheria. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuweka uwiano kati ya kosa na adhabu inayotolewa ili kuimarisha misingi ya haki.

Mheshimiwa Spika, kwa mara nyingine naomba, kwa niaba ya Serikali, niliahidi Bunge lako Tukufu kuwa Serikali itaendelea kufanya maboresho ya sheria ili kuhakikisha kuwa Dira ya Maendeleo ya Taifa 2050 iliyopitishwa na Bunge lako Tukufu inatekelezwa ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo haya, kwa mujibu wa Kanuni ya 102 ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Mwaka 2025, ninaomba

kutoa hoja kwamba Muswada huu wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Na. 02) wa Mwaka 2026 (The Written Laws (Miscellaneous Amendments) (No. 02) Bill, 2026) ujadiliwe na kupitishwa katika hatua ya kusomwa kwa mara ya Pili na ya Tatu na hatimaye marekebisho yanayopendekezwa yawe sehemu ya Sheria za Nchi.

Mheshimiwa Spika, NAOMBA KUTOA HOJA.

Hamza S. Johari (Mb.),
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI
2 Septemba, 2026